Փուճջը ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի :

Տարեկան բաժանորդագինն է երկու եւ կէս արծաթ Մէճիտ կանխիկ վճարելի , թէ մայրաքաղաքիս եւ իւր արուարձանաց եւ թէ գաւառաց համար :

վեց եւ երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի :

Տեղական եւ գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ :

Հատը 40 փարայ է, եւ կգտնուի մասնաւորապէս Պահճէ-գաբու ջրավաճառ եւ գրավաճառ Պօղոս աղայի խանութը :

Գանուցման տողը 3 դրուշ է մէկ անգամի համար : Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար :

Խմբագրութեան վերաբերեալ որ եւ է գիր ուղղելի աո. Տճօրճե-Տէր Հ. Ս. Ալատճատճեան կ. Պօլիս Պալըգ-բազար Նաճիյէ խան վերի յարկ թիւ. 16 :

ADJRESSE
H. S. ALADJADJIAN
Directeur du journal Armenien Pountch
—16 Nafié-Han . Balouk-Pazar 16—
Constantinople

ՓՈՒՇՔ

ԹԻՒ 1908 ՇԱԲԱԹ 1884 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 22

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կաթողիկոսական Խնդիրը

Զկարծուի , թէ այս վերնագրոյն ներքեւ ճառերը պիտի գըրեմք Հաճնոյ ամուսնական խընդրոյն վրայ , ժամանակիս ազգային խնդրոց կարեւորագոյն հարցերուվրայ գայն : Հաճնոյ խնդրոյն վրայ գրած եմք մեք արդէն, և քան մեր սովորութեան պահանջած եմք , որ անաչառ քննութիւն կատարուելով՝ յանգայուդն , ո՛վ ալ լինի , – եկեղեցական և աշխարհիկ , բարձրաստիճան , փոքրաստիճան ,– պատժուի ամենայն խստութեամբ օրինաց , և թէ՝ ա՛յսպէս վարուելով մեր ազգային վարչութիւնը , բնաւ անպատուութիւն չբերեր ո՛չ ազգին , ո՛չ եկեղեցւոյ և ո՛չ եկեղեցականութեան , այլ չարիքն ու չարագործները ծածկուելով՝ չարաչար կանպատուին , չարաչար կը ջնասին Ազգ, Եկեղեցի և Եկեղեցականութիւնն Լոյսլանք և փարիսեցիք ևեթ կը ծածկին իրենց չարիքն ու չարագործներն՝ պատուասիրութեան դիմակաւ . մեզ պարտ է ջանալ , որ այսպիսի ոգիներ մնատ չգտանեն ի մեզ լրագրի և այլ դիմակներով . մեզ պարտ է արթուն գտնուիլ , դիմակազերծել այսպիսի չարաչուեր ոգիներն , և հրապարագիժ ընել զանոնք: Ահա դարձեալ կը պահանջեմք մեր ազգային իշխանութենէն , որ քննութեան անպատուութեան ու արդարութեան համար վոյթ տանի . վոյթ տանի որ ամբաստանեալք իրրև դատաւոր չկանգնին , և վերջապէս մի՛ գուցէ լրբութիւնն , անընդդիմութիւնն ու վայրագութիւնն յաղթանակ կանգնեն ի մեծ ջնաս բարոյականութեան Ազգին և ի նոցկանս աշխարհի :

Սակայն , ինչպէս ըսինք՝ մեր վերնագրոյն բուն առարկայն այս չէ , այլ ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութեան խնդիրն , որոյ վերջին տխուր վիճակն հանրածանօթ է : Թուրքիոյ Հայոց ներկայացուցիչն եղող Ազգային ժողովոյ անհրաժեշտ պարտքն է՝ նախ քան զամենայն . ընտրական այս խնդիրը , իրրև կարևորագոյն խնդիր , որպէս և է , ի նկատ առնուլ , և վոյթ ու հոգ տանիլ՝ անյապաղ կարգադրութեան համար , առ այժմ ի բաց թողլով ձևի և եղանակի խնդիրներն , որ Ս. էջմիածնի Աթոռոյ էական չահուց խընդրոյ քով եթէ ո՛չ բոլորովին անկարևոր դէթ նուազ կարևոր են :

Հա՞րկ է այս առթիւ դարձեալ ձայն բառնալ , թէ ամենայն Հայոց հայրապետական գերագոյն գահուն երկար ժամանակ թափուր մնալն՝ քանի՛ ջնասակար է ընդհանուր Ազգին , նիւթապէս ու բարոյապէս : Տեսէք , Ռուսաստանն ինչ ի՞նչ կը գրէ ողջախոհ և աղ-

գասէր անձ մը : « Շատ յաւալի է « գործին այս տեսակ երէք ունե- « նալը . բայց մեր ընտրող ազգա- « սէրները պէտք է որ ի նկատի « ունենային այդ բանը , և իւր- « եանց կրկին յագուրդ տալու նը- « պատակաւ չպէտք է գործէին : « Ի՞նչ և իցէ . եղածը եղաւ . ափ- « սո՛ս որ այսքան երկար ժամանակ « Աթոռը թափուր մնալով՝ մեր « ամեն գործերն ալ երեսի վրայ « ձգուած մնացած են , և ամե- « նայն մարդ ազատօրէն պղտոր « ջրի մէջ իւր ձուկն որսալու վրայ « է , և դեռ ի՛նչ չարիքներ , ինչ « ջնասներ պիտի յառաջ գան , « Աստուած միայն գիտէ : Աստ- « ուած ինքն թո՛ղ յայց եղանէ մեր « խեղճ Ազգին » :

Բայց Ս. էջմիածնի Սինհոդն ալ գործելու պարտաւորութիւններ ունի . պարտի վուժայնել նոր ընտրութեան գործն , և իւրաքանչիւր Սինհոդական չանալու են առայս՝ եթէ ոչ առ սեր և առ օգուտ Ազգին, դէթ առ պատիւ անձանց, որ թերևս արատաւորի սա՛ կամ կածանօք թէ Ս. Աթոռոյ երկար ժամանակ թափուր մնալը չահաւոր կը համարին անձնական շահուց ու հաճոյից :

Բայց Ս. էջմիածնի Սինհոդն , պարտաւոր չէ՞ր և չէ՞ երկոտղ թղթով մը ծանօթութիւն տալ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքարանին՝ ընտրական և այլ անցից վրայ : Միթէ հնա՞ր է դովել Ս. էջմիածնի Սինհոդի այս սա՛ռն ընթացքը : Միթէ ներելի՛ է՝ մինչև ա՛յս առիճան արհամարհանք՝ առ միլեոնաւոր Հայս :

Տ . Խրիմեան Սրբազան՝ որոյ համար երկար ժամանակէ հետէ կը հրատարակուի թէ ի Պօլիս ուղևորիլ կը պատրաստուի , ըստ մեր մտանաւոր տեղեկութեանց՝ այս օրերս ի Վան դրաղեալ է Սանդղխատեան օրիորդական վարժարանի վերաբերեալ չինութեան գործով , և միանգամայն՝ Վարագայ վանուց սեպհական Սալախանէ ըսուած գիւղի և հողերու խնդրով, զոր յարուցած են քուրդ , և յանահնար կը լինին իւրացնել և բռնակալել չիշեալ գիւղն ու հողերը : Մեծաւ գոհութեամբ կիմանամք , թէ Բեզրապուրկ բնակեալ հանրածանօթ Աղա Մկրտիչ Սարգսեան Սանասարեանց , որ քանիցս առատ նուէրներ ըրած է Վանայ Սանդխտեան վարժարանի համար , այս օրերս 2000 րուպլի ևս նուիրած է՝ վարժարանին վրայ նոր յարկ մը աւելցնելու համար , և ահա այս յարկին չինութեամբ ըզբաղեալ է Տ. Խրիմեան Հայրն : Աղա Սանասարեանց , բայց յայտնէ , 10 հազար րուպլիի տոկոս յատկացուցած է վարժարանին ուսումնական ծախուց համար , և վարժարանին անունը Մարիամեան

պիտի կոչուի ի յիշատակ առաքինի մօր նորա :

— Կիւրինէն այս օրերս դիրեր հասած են Պատրիարքարան , որով տեղւոյն ազգային ժողովներն ու ժողովուրդը կը ծանուցանեն , թէ Շիշմանեան Գեր. Տ. Ղևոնդ Եպիսկոպոսի խնամոյ ու հովանաւորութեան պէտք ունենալով՝ չեն թոյլ տար նմա ուղևորիլ ի Պօլիս : Մոռցած չէ անշուշտ , թէ Տ. Ղևոնդ Եպիսկոպոս Պատրիարքարանէն Պօլիս կոչուած է սախպանօք , և վերջապէս խոստացած է եղեալ Կիւրինէն , ուր չունի որ և է պաշտօն՝ ազգային կեդրոնական վարչութենէն տրուած :

— Կարնոյ Գաւառական ժողովն յատկապէս խնդրեր է ազգային Վարչութենէն՝ վուժայնել Գեր. Տ. Օրմանեանի վերադարձն ի Կարին , և ծանուցեր է թէ վիճակայնոց վրայ լաւ տպաւորութիւն ըրած է Նորին գերապատուութեան վերադարձին համար Բ. Դրնէն արուած հրամանին լուրն : Գեր. Օրմանեան առաջիկայ երկուշաբթի մայրաքաղաքէս կուղևորի ի Կարին :

— Գրած եմք , թէ Քաղաքական ժողովն անցեալ շաբթու յանձնաժողով մը ընտրեց՝ Ղալաթիոյ թաղային մնաուկին վիճակն ու թաղական խորհրդականաց դէմ վերբերած դժուարութիւնները քննելու , պարտաւորացած միջոցներ տեղեկագրելու , և թաղական խորհրդականաց ընտրելոց ցանկ մը պատրաստելու պաշտօնով : Ըստ եմք նաև , թէ ծանձնաժողովը կազմուած է Տնտեսական խորհրդոյ , և Ղալաթիոյ կալուածոց հոգաբարձութեան երկերկու անդամներէն , և Ղալաթիոյ երեք բնակիչներէն : Ահա այս յանձնաժողովն չորեքշաբթի առաւօտ Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ առաջին նիստն ըրաւ , և Ղալաթիոյ բնակիչ երեք անդամք ալ ներկայ գտնուեցան , բայց որովհետև առքա հրաժարեալ թաղական խորհրդականներէն էին՝ չուզեցին ձեռնամուխ լինել ա՛ր և է գործի , և դարձեալ պահանջեցին որ կալուածոց մնաուկը պարտքը վճարէ թաղային մնաուկին , ինչպէս նաև Ղալաթիոյ դպրոցին յատկացեալ ամսական դումարն , և ա՛յնպէս վերցուին դժուարութիւնք : Մակայն միւս անդամներն չընդունեցին այս առաջարկութիւնն , առարկելով թէ ա՛յդ չէ իրենց պաշտօնն , և հետևաբար յիշեալ երեք անդամք հրաժարեցան , և միւսներն իրենց պաշտօնին ձեռնարկելով հանդերձ՝ Քաղաքական ժողովին դրեցին նոցա հրաժարականը , և այլոց ընտրութեան պէտքն :

— Քաղաքական ու Կրօնական ժողովները չորեքշաբթի չկրցան խառն նիստ ընել , Պայրամի ծոնի և օդին դժնդակութեան պատճառներով Քաղաքական ժողովականաց ամենքն ալ բացակայ լինելուն համար :

— Պատրաստուած լինելով ննջեցեալ վրայ դամբանական խօսքը Համբարձման համար պէտք եղած հրատարակչին ծրագիրը , Կրօնական ժողովն քննեց զայն , և ընդունելով որոշեց ուղղել առ քարոզիչս եկեղեցեաց մայրաքաղաքիս և արուարձանաց , և տալ ընթերնուլ եկեղեցեաց մէջ :

— Պատրաստուած լինելով նաև , մայրաքաղաքիս ազգային վարժարանաց կրօնական ուսմանց վիճակի համար կարգեալ քննչաց հրահանգն , և Ս. Պատրիարք Հօր կողմանէ գործադրութիւնն հրամայեալ , որոշեց Կրօնական ժողովը՝ յանձնել զայն քննչաց , որք են Տ. Խորէն արքեպիսկոպոս Նարկէյ , Տ. Սիմէն Եպիսկոպոս Սեբաստիացի , Տ. Տաճատ Ծ. վարդապետ Ոսկանեան , Տ. Յակոբ Ծ. վարդապետ Փափազեան : Տ. Սուքիաս աւագ քահանայ Ստեփանոսեան : Յիշեալ հրահանգն պատճէնք պիտի հաղորդուին Թաղական խորհրդոց ալ :

— Կրօնական ժողովը Տ. Սարգսեան Տ. Սահակ և Փէհլիվանեան Տ. Խորէն աւագ քահանայից յանձնեց՝ չրջագայել մայրաքաղաքիս եկեղեցիներն , և եկեղեցական ծխից ու արարողութեանց տարբերութիւնները քննելով՝ տեղեկագրել առ Ժողովն :

— Կիւրինցի Տ. Խորէն քահանայ Քէշիշեան՝ Աստուածաբանութեան գիրք մը երկասրած և Կրօնական ժողովոյ մատուցած լինելով՝ ժողովը իւր անդամակից ընտրեցին Գեր. Տաճատ Ծ. վարդապետի յանձնեց զայն ի քննութիւն :

— Կրօնական ժողովը , առ ինքն ուղղեալ դանգատանաց վրայ , մեծերս գրած էր ի Տարտանէլ պանդխտեալ Տ. Թադէոս քահանայի , որ երթէ ուղևորի ի Պօլիս : Ժողովն խնդրելով որ յիշեալ քահանայն դեռ խախտած չէ տեղին, և Պատրիարքարան հատած է « 120 մեծեր » ատորագրութեամբ դիրմը , որով քահանային ի Տարտանէլ մնալը պահանջուած է կրօնաւորութեան սպառնալիօք , որոշեց հեռագրել առ քահանայն թէ Ռոտոսթոյի առաջնորդական վիճակին մէջ քահանայագործելէ դադարեալ է և պարտի վուժայել ի Պօլիս . որոշեց նաև՝ հեռագրել այս որոշումն եւ առ Գեր. Առաջնորդն Ռոտոսթոյի եւ առ Թաղական խորհուրդն Տարտանէլի ի գիտութիւն :

— Իւսկիւտարի Իճառիյէի մատրան չինութեան գործը դեռ սկըսած չէ՝ պաշտօնական գործողութեանց չաւարտելուն պատճառաւ : Ցաւելով կը լսեմք , թէ մատրան չինութեան յանձնաժողովոյ դէմ

նոր դժուարութիւն մը հանած են մեր ազգայնոց ոմանք , դատ բանալով , թէ եկեղեցւոյ չինութեան համար գրաւած է մանաւորայ սեպհական քարեր :

— Վանէն սեպտ . 4 թուով գրուած նամակէ մը կիմացուի , թէ Աղթամարայ Տ. Խաչատուր կաթուղիկոսն ծանր հիւանդ է :

— Ազգային վճռաւորականներէն Մեծ . Երևուամ էֆէնտի Փափազեան ինչպէս իւր ամուսնութեան և անդրանիկ որդւոյն ծննդեան առթիւ , այս անգամ ևս իւր նորածին դստեր առթիւ բարեհաճեցաւ տասն Օսմ. ոսկւոյ դրամ մի նուիրել Ազգային Հիւանդանոցի :

— Տնտեսական խորհուրդն սեպտեմբեր 12 և 19 ի նիստերուն մէջ հետևեալ անօրինութիւններն ըրած է :

« Նկատելով որ կաթոլիկն և գրամական խնդրոց նկատմամբ սըխալ հասկացողութեամբ ճշմարտութենէ հեռի հրատարակութիւններ և մինչև իսկ երեսփոխանական ժողովոյ մէջ հարցումներ տեղի կունենան դպրեվանքէն եղանակաւ , ինչպես տեղի ունեցած էր բարեյիշատակ Պէզճեան Ամիրայի մէկ կտակի մասին , որոշեց պատրաստականութիւն ունենալ , երբ գրամական՝ հաշուական և կտակային խնդրոց նկատմամբ երեն դիմումներով տեղեկութիւն ուղուի :

« Վաւերեց Բերայի Թաղային 1883 տարւոյ մատակարարութեան հաշիւներն , յետ քննելոյ և ատուդելոյ անոնց օրինաւորութիւնն ու ճշդութիւնը :

« Պատրիարքարանի աւանդից արկղին և դանձանակաց մասին իւր դիմադրած հրահանգներն Քաղաքական ժողովն վաւերացուցած ըլլալով՝ որոշեց նոյնութեամբ հրատարակել զանոնք ի գիտութիւն ազգայնոց :

« Նկատելով որ նշանաւոր օրերը թաղերէն չարունակ վկայագրեր կը ներկայացուին տաներէց Քահանայից միջոցաւ , որպէս զի կամ հարմարութիւն և կամ փեսայացուին և երբեմն երկու կողմին նշանաւորութիւնը ձրիապէս կատարուի , և այս պատճառաւ ըսկըսած է նուազիլ հետզհետէ այս ճիւղի հասոյթն , որոյ կէսն կը պատկանի Ազգային Հիւանդանոցի անտուկին , և անոր կողմէ այս մասին դիտողագիր մը եկած էր , որոշեց վերոյայտնի կողմի համար եկած ձրի նշանաւորի վկայագրերը մերժել , նոյնպէս հարսնացուին , սա պայմանաւ որ այս վերջնոյն անկարողութիւնն վկայող Թաղական խորհուրդք վերանական կեդրոնին վրայ ծանրացնելու , իրրև իրենց Թաղին կարօտեալն և անոր վիճակին Պատրիարքարանէ աւելի

ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

Հրատարակուի Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռոյ տպարանին մէջ։

Տարեկան գինը 8 ռուբլի, կիսոյ 4 ռուբլի։

Ամսագիրը կը հրատարակուի տասն անգամ տարուան մէջ։

Ամսագրի գինը կանխիկ վճարելու է խմբագրութեան։

Ամսագրի գինը կանխիկ վճարելու է խմբագրութեան։

ՀԱՅՈՑ ՍՐԲԱԶԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ՆՈՐԱՀԱՍ ՏՊԱՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՒԱԺԱՂԴ

Ծանուցումն առ ընթերցողս։

Ընդհանուր տեղեկութիւն Հայոց Սրբազան Էջմիածնի Մայր Աթոռոյ վանքին եւ նորին վանականաց։

Ընդհանուր տեղեկութիւն Հայոց Սրբազան Էջմիածնի Մայր Աթոռոյ վանքին եւ նորին վանականաց։

Ընդհանուր տեղեկութիւն Հայոց Սրբազան Էջմիածնի Մայր Աթոռոյ վանքին եւ նորին վանականաց։

Ընդհանուր տեղեկութիւն Հայոց Սրբազան Էջմիածնի Մայր Աթոռոյ վանքին եւ նորին վանականաց։

(կոչվի մեղմարկ) մեղմեցող։

— Ես ձեզ ասացի դեռ ուրախ լինել, որ ես ձեզ հետ եմ, ու ձեզ հետ եմ լինելու մի քանի ամիս, որ ձեզ հետ ուրախ անցկացնեմ։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ձեզ հետ եմ լինելու, որ ձեզ ուրախացնեմ, ձեզ զվարճացնեմ, ձեզ ծիծաղեցնեմ, ձեզ ամեն տեսակ ուրախություններ տամ, ձեզ ամեն տեսակ զվարճություններ տամ, ձեզ ամեն տեսակ ծիծաղներ տամ, ձեզ ամեն տեսակ ծիծաղելի բա

××× Ճաբռի գէքթլիւ-ին-ը արուեստով և լեզուով գերմանական է։ Պատճառը սա՛ է որ, Լէոփոլտ Մխլէր անուն գերմանացի բժիշկ մը հաստատած է Թուխ քաղաքին մէջ դանուած բժշկական և վիրաբուժական կահառն, և բաղում տարիներ վարած է զայն։ Ա.յս պատճառաւ ահա Ճարնոյի ակնարոյժ մը, 1883 ին, իւր տեղեկագիրը գերմանական լեզուով կուտայ։ Ետտ հետաքրքրական է դորա մէջէն սա հատուածը։ «Ես պայմանագիր կը կնքէի հիւանդացս հետ այսպէս. 1.— Թէպէտ հիւանդութիւնս արմատացած է և սաստիկ կը վերանորոգի, բայց չնորհակալ պիտի լինիմ ի ձէնջ, երբ բժշկուիմ վերջապէս. ուստի կը խնդրեմ որ դարմանէք զիս։ Ա. նուն հիւանդին. (Ա.յս ձևը դարձեալական է խոյլ նման դժուարաւժելի հիւանդութեանց համար)։ 2.— Եթէ հիւանդութիւնս աւելի խոկ ծանրանայ, չնորհակալ պիտի լինիմ ձեզ, եթէ վերջապէս բժշկուիմ։ 3.— Եթէ հիւանդութիւնս ծանրանայ տակաւ, այնպէս պիտի հաւատամ թէ բաղդէս է։ 4.— Թէպէտև իմ հիւանդութիւնս խնամաւ ուելով չբժշկուիր և թէպէտև կոյր պիտի ձնամ, սակայն կաղաչեմ ղձեզ՝ փորձի համար խնամեցէք հիւանդութիւնս։ 5.— Եթէ հիւանդութիւնս ծանրանայ, պիտի հաւատամ որ ոչ թէ ձերն է յանցանքը այլ իմ դժբաղդութիւնս է պատճառն։ Ա.յս պայմանագրութեանց չնորհիւ հիւանդներն կամ նոյնա տղդականք անհանգիստ չեն ըներ զիս. ինծի համար բարերաղդութիւն մ'է այս, վասն զի իմ անուշադրութիւններս պիտի նուազին, և բաղդաւորութիւն մ'է հիւանդաց համար, վասն զի ուրիշ ճարտար բժիշկներ չպիտի խորհուրդ տան ղիրենք»։

Ա.յս բժշկին տեղեկագրէն կը տեսնուի որ 253 պառկած և 2758 ոտքի վրայ հիւանդ դարմանած է, և միայն 96 ը մեռած են։

××× Կէօթէն անունը զգուանօք կը յիշատակեն մարդիկ, բայց արժանի չէ անարգանաց և արհամարհանաց. նա իւր տիրոջ կեանքը մարդասիրական էր. վասն զի՝ օրինօք դատապարտելոց վերջին վայրկենիկ տանջանքը թեթևացընելու յատկացեալ է, եթէ յիշենք՝ ի հնումն, զանազան աղդաց դարձած մահու պատիժ եղանակներն ու դործիքներն, (ինչպէս՝ խաչափի վրայ այրել կամ պարանով կախել, աւելի ընտրելի է ա՛յն դործիքն՝ որ ակնթարթի մէջ դըլուխը կանջատէ իրանէն։ Բարբարոս դարուց մէջ դործածուած դըժոխային տանջանքներն ալ այդպիսի կընեն այդ դարու ժողովուրդը։ Դաղղիոյ աղդային ժողովը, պատժական վարչմի դրութիւնն ի բաց թողուլ՝ հրատարակեց թէ ամեն կարդի քաղաքացիք օրինաց առջև հաւասար են. և հետևաբար ի բաց թողուց անօդուտ տանջանաց դրութիւնը։ Կիլոթէն, որ ճարտար վիրաբոյժ մ'էր, շատ կարևոր աշխատութիւններ ի դըլուխ հանած, փարիզի առաղջապահական վիճակին մէջ մեծ բարեկարդութիւններ մուծած, վիրաբուժական, դեղագործական և բժշկական դպրոցներ կարդաւորած, և վերջապէս վեց տարի անընդհատ ընդհանուր ազգային դրութիւնն ուսումնասիրելով համոզում դոյացուցած է, թէ երբ մարդոյ դըլուխն իրանէն բաժնուի՝ ամեն յանկը դադարի։ Ա.յս համոզմամբ ա.նդամահ եղաւ, որ մինչև այն աստիճան մահու պատժոյ համար ի դործ դրուած տանջանաց եղանակին ի բաց թողլով դլխատութիւնը ընդունուի։ Ահա ընդհանուր հաւանութեան արժանացաւ այս առաջարկութիւնն։ Ուստի դլխատութեան ապահով միջոց ցոյց տըրուաւ պարզ մեքենայի մը դործածութիւնն, որ Իտալիոյ մէջ Մաննէթա անուամբ կը ճանչցուէր, և դարերէ հետէ հնարուած էր։ 1792 Ապրիլ 25 ին, առաջին անդամ փորձեցին այդ դլխատութեան դործին՝ որ Ձինեվրայի հրապարակին վրայ դրուած էր։ Շմիտ անուն գերմանացի մեքենագործ մը չինած էր զայն։ Բէլըթիէ անուն աւազակ մը դլխատուեցաւ։ Զարմանալի է որ այդ դործիքը նախապէս Լուի անուն բժշկի մը անուամբ կոչուեցաւ, որ առաջին անդամ փորձած և կատարելագործած էր զայն։ Մեծ յեղափոխութեան առեն այդ դործիքով ի դործ դրուած ղեղմանոյ պատճառաւ, Կիլոթինի անունն յատկացաւ այդ դործիքին։ Բժիշկ Կիլոթին իւր դործած ղեղմանոյ պատճառաւ բանտարկուեցաւ, ուր դանուած բանտարկեալք ղըղուանօք կը հետևանային անկէ և անիծքով կողողէին զնա։ Համբերատարութեամբ և դրեթէ ուրախ կերպարանօք մահու ժամուն, բայց Թէրմիտորի (*) 9 ին ազատեցաւ։ Յայնժամ ուղեց մեկնիլ Դաղղիայէն և Ամերիկա երթալով՝ ապրիլ անծանօթ, և դինքն անիծողներէն ազատիլ։ Բայց հրաման եղաւ իրեն՝ մնալ Դաղղիոյ մէջ և իւր կենաց մնացորդն ալ իւր դործոյ կատարելագործութեամբ աշխատելով անցընել։ Ուստի հաճեցաւ մնալ և բժշկական երևելի կաճառն հաստատել աշխատելով դարձեալ անոնց ապրիլ։ Օտար երկրաց մէջ Կիլոթին անուան վրայ անիծքներ տեղացին. մինչև իսկ հրատարակեցին թէ քանի մը փորձերու մէջ տեսնուած է, որ դլխատելոյն յաւերն ու տանջանքն աւելի զգալի եղած են։ Կըսէին թէ դլուխն իրանէն բաժնուելէն ետքը խնայակատութիւնն ընդերկար անդերծ կը մնայ, և ուղեղին մէջ այդ ղըրութեան դոյութեամբ անզգալի չլինիր հատման ցաւն։ Հաստատուած է, կըսէին, թէ դնդերայ այժը մահէն ետքն երեք քառորդ ժամու չափ անոպառ կը մնայ, և քանի մը դէպքեր ալ մէկ կը բերէին, որպէս թէ տեսնուած լինի որ իրանէն բաժնուած շատ գլուխներ, քառորդ ժամէ ետքը լոյս ցցուցած տենն աչերն գոցած լինին, և թէ ուրիշներ ալ լսելու կարողութիւնը պահած լինին։ Կիլոթինն չէր կրնար կռնակէ այդ ատխոյականից դէմ. քիչ ետքը դիտութիւնն օգնեց իրեն, և չքացան այդ առարկութիւնք։ Սակայն հասարակաց անէծքը կը ծանրանար այդ դժբաղդ վիրաբոյժին հոդւոյն վրայ, Փարիզի մէջ 1814ի մայիսի 6ին։ Կարոլոս Ժ. հրամայեց Կիլոթինի որդւոյն՝ փոխել անունը, և այժմ դլխատման այդ գործիքն կը մնայ նոյն անուամբ, բայց հընարչին անունը վերցուած է իւր դերդաստանէն։

××× Կոմնիթատն պռէմոթ պառոնութինը հետաքրքրական է։ 1608 ին, Դաղղիոյ Մարիա Թագուհւոյն աղախինը հնարեց սաղ բաղադրութիւնը։ Ա.յդ նոր հարսնանուանեցաւ Թագուհւոյ Հայց և քիչ առենն մէջ մեծ համբառ առաւ, բայց պատրաստութեան կերպը գաղանի պահուեցաւ։ Մակաւք դիտնալով պատրաստութեան ևղանակը, բաղում դրամ չահեցան։ Բայց նոր դիւտերու թշնամիք և կեղծողք անպակաս են. այն առեն նոր սովորութիւն էր սիրելեաց անուններով փուռէն նոր ելած տաք հացերուն մէկ կողմը դրել. սկսան բեմերէն խօսիլ այս սովորութեան դէմ, վասն դի միամիտներն այնպէս կը հաւատային թէ երբ սիրելիներն ուտեն այդ հացերն, իրենց սէրը կը զարթնու. կը քարոզէին թէ այդ ուտելիքը մարմնոյ և հոդւոյ վնասաբեր են. թէ՝ պիղծ խորհուրդներ և մեզաւոր ախորժակներ կուտան մարդոյ։ Եւ ահա բժիշկք միացան այդ կաթնախառն հացի թշնամեաց հետ, որով բժշկական աշխարհի մէջ չկրաւ բանակռիւ մը ծագեցաւ։ Ոմանք Հիրոկրատի վկայութիւնը մէջ կը բերէին թէ՝ ամեն եփուած ուտելիք ջլատակար է մարդկային մարմնոյ։ Վերջապէս խորհրդարանի միջամտութիւնն հարկ եղաւ, և պաշտօնական քընութիւն մը անհրաժեշտ եղաւ, այդ հացերուն, և նոցա պատրաստութիւնը արգիլուեցաւ։ Սակայն այդ արգելքը ապարդիւն մնացած է մեր դարուն համար, վասն զի այնչափ փոխարկելից և աղմկաւոր կռիւներէն ետքն, այդ կաթնախառն հացն այսօր մեր խահուէի սեղանն վրայ պատուաւոր տեղը կը բռնէ։

××× Խնդ բռանդէն ընծայը.— 1823 Օգոստոս 28 ին, Պրէմա աղատ քաղաքի բնակիչք 12 չիշ վարդեա-գինի նուիրեցին Կէօթէի, նորա ծննդեան տարեդարձին առթիւ։ Բանաստեղծ կամ ուրիշ օք չէ ընդունած այսօրինակ մեծ ընծայ մը, որպէս կը տեսնուի յետագայ տողերէն։ Հօգի մէկ նշանաւոր դրուածին մէջ յիշուած է թէ Պրեմա քաղաքին մառաններուն մէկ բաժնին վրայ վարդ մը կար, և այդ մասին մէջ ամենիւ դինիներ պահուած էին, որոց ամենահինը 1624 տարիէն կսկսէր և կը կոչուէր Վարդեդինի. այդ մառանին մէջ տակառներն երկոտասան առաքելոց անուամբը կը կոչուէին, և Ծուդա Իսկարիովատացւոյնը միշտ միւսներէն լաւն էր։ Ա.յդ տակառաց դինին մէկ կողմէն առնուլ և միւս կողմէն լեցնելով դինեայց ամբողջութիւնը չէ կորսուած։ 1624 ին այդ Վարդեդինւոյն մէկ Օքհօֆթը (170 չիչի չափ է) 60 թալէր կարժէր. այդ թուականէն մինչև 1823 բաղադրեալ չահով տասն երկու չիչերուն դինը կը լինի 1,097,030. 112 մարք (իբր 54,000,000 ոսկի) և մէկ չիչը 90 միլիոն մարդ (4,500,000 ոսկի)։

ՀՆԴԻԿԱՆ ԽՐՃԸԸ

Օգտակար վէպ մ'է, որ բոլոր Հայ դրավաճառաց խանութները կը դանուի ի գին 2 դրչ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՈՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀՈՑՈՑ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԹՈՒՍԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ե- Երկրաշարժական էջոեէ

Հանդերձ բազմաթիւ խնդիրներով և վարժութեամբք

Կը պարունակէ 30ի չափ մեծ ու փոքր պատկերներ

Գինն 5 դահեկան արծաթ

Շատ դնողներու համար մատնաւոր զեղչ կը լինի։

Կը դանուի բոլոր գրավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց դըրատեղւոյն, Կալաթա, Կէօչէ օղլու խան, թիւ 12։

Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց կինքը չկրող օրինակներն անվաւեր են։

ՀՀ.ՑՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ԵՒ

Ա.ՂԹՄԱՐԱՐ ՈՒ ՍԻՆ

Գեր. Տ. Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեան գրած է Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ ընդհանրական հայրապետութեան, և Ագթամարայ ու Սոյ կաթուղիկոսութեանց հաստատութեան, իրաւասութեան և պարտուց ու պաշտաման վրայ, պատմութեամբ՝ արձանագրութեամբք և հին ու նոր վաւերական պաշտօնագրովք հաստատուած։ Ընթերցողն լիուլի ծանօթութիւն կստանայ Հայաստանեայց Հայրապետութեան և Ագթամարայ ու Սոյ անցեալ և ժամանակակից վիճակաց վրայ։ Անշուշտ ամէն, թէ մեծ կարեւորութիւն ու օգտակարութիւն ունի այս հրատարակութիւնը, մանաւանդ ներկայ ժամանակիս մէջ, յորում ամենուն Հայոց Հայրապետութեան գերագոյն դասն թափուր կը գտնուի, Սոյ կաթուղիկոսական խնդիրն կը յուզուի դեռ եւ Պալաժինիայի բարեփոխութեան վրայ կխօսուի։ Գեր. Իզմիրլեան քալ հետազօտած ու խմաստասիրած է զայս ամենայն, եւ լուսաւոր ծանօթութիւններ կընծայէ հետաքրքնդիր Հայոց։ Գրքին սկիզբը ղըրուած ցանկը աչքէ անցուընդն պիտի տեսնէ, թէ որչափ նշանաւոր անդրեր նչանակեալ են խնամով, եւ քանի՛ նըշխարական ու մեծարելի է Հայկական հարստութեանց միակ միացորդն եղող Հայրապետութիւնն։ Կարժէ, որ ամեն Հայ ունենայ հատ մը. կարժէ որ ամեն Հայ թանդարանի մէջ պլխաւոր տեղ մը բռնէ այս Գիրքը։

Կգտնուի լրագրոյս Գրասենեակը, Պօլիս Պալըդ-բազար Նաֆիյէ-խան վերի յարկ թիւ 16. Պաղէշ-գաբու Զըրաւճեան Պօղոս աղայի խանութը։ Կը բաղկանայ 1300 երեսներէ։

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՀԱՏՈՒԿ ՀՈՒԼԼՕՈՒԷԻ

Լկարդի, ստամոքսի եւ աղիքներու ամեն տեսակ անկարդութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, ամեն չգային տկարութեան ուժաթափութեան եւ տխրութեան համար. կը չնչէ եւ անհետ կընէ ամեն տեսակ անչափաւորութեանց հետքերը։ Սրտի եւ երիկամանց վրայ օգտակար աղդեցութիւն մը ունի. արիւնը մաքրելով նորա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ եւ գրդռելով կենսական դործարանները կը զօրացնէ։ Իւր դեղական մեծ աղդեցութեամբ սրտախառնութիւն, կծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լցուած կաղեր, դլխի ցաւեր կվանէ, մարսողութիւնը կչափաւորէ, եւ մարմինը մաքրութելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ որ չատ անդամ դանազան հիւանդութեանց ըմկղմնապատճառ կըլլան, առողջ ու ժուղ եւ քնական դիրքը կդդեցնու։

OXGUENT HOLLOWEY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՒԼԼՕՈՒԷԻ

Մորթային հիւանդութիւն եւ վերք բուժելու մասին ունեցած պալատական յատկութեանցը չհաւասարիր բընաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր թուընաւոր վերքեր, ուռեցք, քաղցկեղ (չէրբէնէ), սրունից եւ ստեռնց վերքեր կամ բոլորովին կանցնին եւ կամ կչաւանան. օգտակար է նաեւ հարբուխի, հազի, սրտի բաբախման, մանաւանդ յօդացաւ (եէ) ըսուած հիւանդութեան, Իւր կազդուրիչ եւ զօրաւոր աղդեցութեամբը խոյլ (ուբցածա) հիւանդութեան ապականիչ զօրութիւնը ինչ աստիճան որ ըլլայ կը դիմադրաւէ։

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նչանակուած է իւրաքանչիւր տիի վրայ, որ կդտնուի ամեն դեղավաճառներու քով, եւ մանաւանդրապէս Պաղէշ-գաբու Թաչ-խանի կողմերը Պ. Գասպարեանի դեղարանը, Թիւ. 7, կը ծախուի։

Աւելի առնել ուղղող կը հրաւիրուի առ հեղինակն ոսքիօր Հոլլօուէյ Իլլոստոն Օքսֆօրտ վողոց թիւ 533։

ՏՆՕՐԷՆ ՆԻ ՏԷՐ

Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. Բիզա-փազա խան թիւ 3.

(*) Ըսել է Տաք Ամիս, Յուլիսի 19 էն մինչեւ Օգոստոս 18։

Բոռելլէ երէսխաղայ բաժնեթոմախրատն 88րդ վիճակահանութեան արդիւնքը

Թ.	Ֆր.	Թ.	Ֆր.	Թ.	Ֆր.	Թ.	Ֆր.
336967	300000	625274	1250	319040	1000	1029433	1000
1366650	25000	805632	«	390674	»	1029434	»
277257	10000	1254870	»	463984	»	1041677	»
349337	»	1366648	»	605686	»	1090748	»
375565	2000	1579867	»	630599	»	1232278	»
655110	»	1579869	»	630600	»	1285735	»
822410	»	1596398	»	651154	»	1328537	»
996524	»	1657667	»	651155	»	1480565	»
1512171	»	1710624	»	655106	»	1560212	»
1936800	»	104328	1000	782043	»	1560214	»
247545	1250	133185	»	783770	»	1862589	»
269943	»	163302	»	822408	»		
463985	»	242007	»	937779	»		

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆԿՈՒ.

ՎԻՃԱԿ Ի 31 ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1884

ՊԱՀԱՆՋՔ	Ղրուշ		ՊԱՐՏՔ	Ղրուշ	
Բաժինք-չդանձուած	550000000		Դրամագլուխ	1100000000	
Մնաուկ ի կ. Պոլիս	66967234	24	Պանդխտիք ի չրջաբերութեան ի կ. Պոլիս	30810600	
Մնաուկ ի Մանսաճիւղս	37268091	13			
Գանձուի վոխանակադրիք	4717310953	34	Պանդխ. ի չրջաբերութեան ի Մանսաճիւղս		
Ընթացիկ հաչիւք կայսդանձուն-պարտականք	582302671	29	վճարելի փոխանակադրիք	109290240	6
Ընթացիկ հաչիւք զանազան-պարտականք	276135560	29	Ընթացիկ հաչիւք կայսդանձուն-պահանջողք	2895664	12
Փոխառութիւնք՝ արժէքդիքով, եւ վաճառաց վրայ	107170522	14	Ընթացիկ հաչիւք զանազան-պահանջողք	453420233	34
Անչարժ եւ չարժական դոյք	8230796	26	Աւանդք՝ որոչ պայմանաժամով	74085513	11
Զանազանք	3596696	3	Պահեստք զանազան	281045471	
			վճարելի չահաբաժինք	6739925	
			Զանազանք	45115021	28
	2103402669	11		2103402669	11

վաւերացեալ ճշդութիւնն ըստ տուեալաց

Օգնական Տնօրէն Յ. ՓՕՆ ՀԱՍ

Տնօրէն ԷՄ. ՏՐՎՕ